

Wanda RIEDEL

Materiały do znajomości rozmieszczenia chruścików (*Trichoptera*) Polski

Материалы к познанию распространения ручейников (*Trichoptera*) Польши

Materialien zur Kenntnis der Verbreitung der Trichopteren Polens

Fauna chruścików Polski poznana jest dotychczas bardzo słabo i nierównomiernie. Jakkolwiek wykazano już z naszego kraju znaczną liczbę, bo powyżej 200 gatunków *Trichoptera*, to jednak wciąż spotyka się nowe dla Polski gatunki i należy się spodziewać znalezienia jeszcze wielu dalszych. Przede wszystkim zaś zupełnie niedostateczna jest znajomość rozmieszczenia poszczególnych gatunków, gdyż większość z nich notowana była u nas z nielicznych tylko stanowisk. Prac omawiających chruściki Polski jest niewiele i dotyczą one tylko niektórych części kraju.

W związku z przygotowywanym obecnie przez mgra C. TOMASZEWSKIEGO opracowaniem chruścików do wydawnictwa „Katalog Fauny Polski“ pożądanie jest uprzednie opublikowanie zgromadzonych dotychczas zbiorów chruścików. W niniejszej pracy podaję więc wykaz gatunków¹ zebranych przygodnie w latach 1953—1960 przeze mnie, bądź przez mego męża Adolfa RIEDLA, w różnych okolicach Polski. Pochodzą one przede wszystkim z okolic Suwałk i Goldapi, z okolic Warszawy, z Ziemi Kłodzkiej, Babiej Góry i Komańczy. Nie podaję tu natomiast obfitych materiałów z Tatr i z Półwyspu Helskiego, gdzie prowadziłam nad chruścikami dłuższe, systematyczne badania, gdyż zostaną one opublikowane w osobnych pracach faunistycznych.

Rhyacophilidae

Rhyacophila nubila (ZETT.)

Suwałki, nad rz. Czarna Hańcza, 23 VII 1960 — 8 ♂♂, 18 ♀♀; Komańcza, pow. Sanok, nad potokiem Osławica, 16 IX 1956 — 2 ♂♂, 1 ♀.

Pospolita w całych Karpatach i w Sudetach, znana także z Ojcowa i z północno-wschodniej części kraju.

¹ Wykaz obejmuje wyłącznie imagines.

Rhyacophila septentrionis McLACH.

Stronie Śląskie, pow. Bystrzyca Kłodzka, 13 VII 1956 — 1 ♂; Mszana Dolna, pow. Limanowa, zbocze g. Lubogoszcz, 1 X 1957 — 1 ♂; Krępak koło Birczy, pow. Przemyśl, 7 VII 1957 — 2 ♂♂, 1 ♀.

Znana z Sudetów i Karpat oraz z północnej części kraju (Szczecin, Czarna Hańcza).

Rhyacophila obliterata McLACH.

Szymbark koło Gorlic, zbocze Góry Jeleniej, 29 IX 1957 — 1 ♂.
Gatunek górski, występuje w Sudetach i Karpatach.

Rhyacophila philopotamoides McLACH.

Gorce, g. Turbacz, ca 1150 m, 20 VI 1956 — 1 ♂, 1 ♀.

Rzadki gatunek górski, zamieszkujący Pireneje, Alpy i Karpaty. W Polsce wykazany dotąd tylko z Tatr (DZIĘDZIELEWICZ, 1895) i z Myślenic (RACIĘCKA, 1933).

*Philopotamidae**Philopotamus ludificatus* McLACH.

G. Śnieżnik, pow. Bystrzyca Kłodzka, nad pot. Wilczka, 900–1000 m, 16 VII 1956 — 1 ♂, 3 ♀♀; Stronie Śląskie, pow. Bystrzyca Kłodzka, 13 VII 1956 — 3 ♂♂, 1 ♀; Srebrna Góra, pow. Ząbkowice Śląskie, 3 VI 1958 — 1 ♂, 1 ♀; Zawoja-Barańcowo, pow. Maków Podhalański, 5 VII 1955 — 1 ♂.

Występuje w Sudetach, Karpatach i w Jurze Krakowsko-Częstochowskiej, w środkowej Polsce znany z Puław.

Philopotamus montanus (DONOV.)

G. Śnieżnik, pow. Bystrzyca Kłodzka, nad pot. Wilczka, 900–1000 m, 16 VII 1956 — 1 ♂; Sewerynowka koło Szczawnicy, pow. Nowy Targ, 11 VII 1957 — 4 ♂♂, 1 ♀.

Wykazywany ze Śląska, Sudetów, Jury Krakowsko-Częstochowskiej i z Karpat.

Philopotamus variegatus (SCOP.)

Zawoja-Barańcowo, pow. Maków Podhalański, 8 VII 1955 — 2 ♂♂.

Znany ze Śląska, z Sudetów i z Karpat.

Wormaldia triangulifera McLACH.

Sucha, 2 X 1957 — 1 ♂; Komańcza, pow. Sanok, nad dopływem pot. Oslawica, 14 IX 1956 — 7 ♂♂, 2 ♀♀, 16 IX 1956 — 1 ♂, 2 ♀♀.

Rzadki gatunek górski, notowany w Polsce dotychczas tylko z okolic Mużyny (MIKULSKI, 1931).

*Polycentropidae**Polycentropus flavomaculatus* (PICT.)

Gołdap, nad rz. Gołdap, 25—27 VII 1960 — 12 ♂♂, 9 ♀♀; Suwałki, nad rz. Czarna Hańcza, 23 VII 1960 — 4 ♂♂, 12 ♀♀.

Występuje zarówno w górach, jak i na nizinach. Prawdopodobnie pospolity w całym kraju.

Cyrnus trimaculatus (CURT.)

Gołdap, nad rz. Gołdap, 25—27 VII 1960 — 3 ♂♂; Komańcza, pow. Sanok, nad Potokiem Komaneckim, 12 IX 1956 — 1 ♂.

Gatunek podawany u nas z nielicznych stanowisk, występuje jednak zapewne w całym kraju.

*Psychomyidae**Lype reducta* (HAG.)

Gołdap, nad rz. Gołdap, 25 VII 1960 — 1 ♂; Suwałki, nad rz. Czarna Hańcza, 23 VII 1960 — 13 ♂♂, 2 ♀♀.

Gatunek w Polsce rzadko notowany, choć przypuszczalnie występuje w całym kraju.

Psychomyia pusilla (FABR.)

Gołdap, nad rz. Gołdap, 25—27 VII 1960 — 5 ♂♂, 2 ♀♀; Suwałki, nad rz. Czarna Hańcza, 23 VII 1960 — 3 ♂♂.

Prawdopodobnie występuje w całej Polsce.

*Hydropsychidae**Hydropsyche angustipennis* (CURT.)

Gołdap, nad rz. Gołdap, 25—27 VII 1960 — 5 ♂♂; Poddubówek, pow. Suwałki, 24 VII 1960 — 1 ♂; Suwałki, nad rz. Czarna Hańcza, 23 VII 1960 — 3 ♂♂; Brwinów, pow. Pruszków — liczne ♂♂ i ♀♀ od maja do lipca w latach 1957—1959.

Gatunek pospolity na nizinach.

Hydropsyche ornatula McLACH.

Nad Martwą Wisłą koło Sobieszewa, pow. Gdańsk, 21 VII 1960 — 1 ♂. Z Polski rzadko notowana, podawana ze Szczecina i ze Śląska.

*Phryganeidae**Phryganea grandis* L.

Brwinów, pow. Pruszków, 29 VII 1960 — 1 ♂; Czarna Struga, pow. Wolo-min, V 1954 — 1 ♀.

Prawdopodobnie pospolita w całym kraju, głównie na równinach.

Phryganea striata L.

Czarna Struga, pow. Wołomin, V 1954 — 1 ♂.

Pospolita zwłaszcza na nizinach, znana także z Podkarpacia i z Tatr.

Phryganea minor CURT.

Poddubówek, pow. Suwałki, 24 VII 1960 — 4 ♂♂, 4 ♀♀.

Gatunek w Polsce rzadko spotykany, znany z północno-wschodniej części kraju, ze Śląska oraz z b. Galicji.

Agrypnia pagetana CURT.

Czarna Struga, pow. Wołomin, 5 VI 1956 — 1 ♂, 1 ♀.

Pospolita na nizinach, rzadziej na podgórzu.

*Molannidae**Molanna angustata* CURT.

Gołdap, nad rz. Gołdap, 25 VII 1960 — 1 ♂, 1 ♀; Brwinów, pow. Pruszków, 25 V 1958 — 1 ♂.

Pospolita, zwłaszcza na nizinach.

*Beraeidae**Beraea pullata* (CURT.)

Karłów, pow. Kłodzko, u stóp g. Szczeliniec, 6 VI 1958 — 1 ♂, 2 ♀♀; Zawoja-Widły, pow. Maków Podhalański, 8 VII 1955 — 1 ♀.

Znana z nielicznych stanowisk, występuje jednak prawdopodobnie w całej Polsce.

*Leptoceridae**Leptocerus aterrimus* STEPH.

Gołdap, nad rz. Gołdap, 25 VII 1960 — 1 ♂; Poddubówek, pow. Suwałki, 24 VII 1960 — 10 ♂♂; Brwinów, pow. Pruszków, 15 VI–5 VII 1959 — liczne ♂♂ i ♀♀.

Pospolity na nizinach.

Leptocerus cinereus CURT.

Gołdap, nad rz. Gołdap, 25–27 VII 1960 — 10 ♂♂, 1 ♀; Suwałki, nad rz. Czarna Hańcza, 23 VII 1960 — 10 ♂♂, 2 ♀♀.

Gatunek pospolity, głównie na nizinach.

Leptocerus dissimilis STEPH.

Goldap, nad rz. Goldap, 25 VII 1960 — 1 ♂.

W Polsce znany dotąd tylko z Krakowa, Ojcowa (PONGRACZ, 1919) i ze Śląska (NAGEL, 1914).

Mystacides azurea (L.)

Nad pot. Jasiołka koło Tylawy, pow. Krosno, 10 IX 1956 — 1 ♂; Komańcza, pow. Sanok, nad Potokiem Komaneckim, 12 IX 1956 — 2 ♂♂.

Prawdopodobnie występuje w całej Polsce, jakkolwiek z zachodniej części kraju, z wyjątkiem Jeziora Kierskiego w Wielkopolsce, nie był notowany.

Triaenodes bicolor (CURT.)

Czarna Struga, pow. Wołomin, VIII 1953 — 2 ♀♀.

Prawdopodobnie występuje w całej Polsce, pospolicie zwłaszcza na nizinach.

Adicella reducta McLACH.

Zawoja-Widły, pow. Maków Podhalański, 8 VII 1955 — 1 ♂.

Gatunek stosunkowo rzadki, choć notowany z prawie całej Europy. W Polsce łowiony tylko przez NAGELA (1914) na Śląsku (bliższych danych brak).

Setodes interrupta (FABR.)

Goldap, nad rz. Goldap, 25 VII 1960 — 1 ♂.

Gatunek notowany w Polsce tylko z jednego stanowiska koło Wrocławia (SCHNEIDER, 1885). Znany z całej zachodniej Europy.

*Odontoceridae**Odontocerum albicorne* (SCOP.)

Zbocza Babiej Góry, pow. Maków Podhalański, 6 VII 1955 — 2 ♂♂.

Gatunek górski, w Polsce znany tylko z Karpat.

*Limnophilidae**Grammotaulius atomarius* (FABR.)

Przemysł, park koło zamku, 6 VII 1957 — 1 ♂.

Prawdopodobnie występuje w całym kraju.

Glyphotaelius pellucidus (RETZ.)

Dziekanów Leśny koło Warszawy, Puszcza Kampinoska, V 1957 — 1 ♂.

Gatunek w Polsce dość rzadko notowany, prawdopodobnie jednak występuje w całym kraju.

Limnophilus rhombicus (L.)

Suwałki, nad rz. Czarna Hańcza, 23 VII 1960 — 1 ♀.
Pospolity w całej Polsce.

Limnophilus flavicornis (FABR.)

Warszawa, ul. Wilcza 64 (wieczorem do światła), 17 VII 1957 — 1 ♂;
Czarna Struga, pow. Wołomin, IX 1953 — 2 ♂♂.

Prawdopodobnie pospolity w całej Polsce, znany zarówno z terenów nizinnych, jak i górskich.

Limnophilus lunatus CURT.

Poddubówek, pow. Suwałki, 24 VII 1960 — 1 ♀.

Występuje przypuszczalnie w całej Polsce, pospolity zwłaszcza na nizinach.

Limnophilus ignavus McLACH.

Komańcza, pow. Sanok, nad pot. Osławica, 16 IX 1956 — 3 ♀♀.

Podawany z Polski północno-wschodniej, Śląska i z Myślenic.

Limnophilus nigriceps (ZETT.)

Czarna Struga, pow. Wołomin, X 1953 — 6 ♂♂, V 1954 — 1 ♂.

Prawdopodobnie pospolity w całej Polsce, zwłaszcza na nizinach.

Limnophilus vittatus (FABR.)

Kozaki, pow. Goldap, 25 VII 1960 — 1 ♀.

Notowany z północno-wschodniej części kraju i z Podkarpacia.

Limnophilus auricula CURT.

Przy szlaku z Kudowy do Błędnych Skał, pow. Klodzko, 7 VI 1958 — 1 ♀.

Występuje prawdopodobnie w całej Polsce.

Limnophilus griseus (L.)

Brwinów, pow. Pruszków, 13 V 1957 — 1 ♂, 1 ♀, 27 V 1958 — 1 ♀; Iwonicz

Zdrój, pow. Krosno, 9 IX 1956 — 1 ♀.

Pospolity w całym kraju.

Limnophilus bipunctatus CURT.

Brwinów, pow. Pruszków, 8 VI 1958 — 1 ♂.

Znany tylko z nielicznych stanowisk, choć zamieszkuje przypuszczalnie całą Polskę z wyjątkiem gór.

Limnophilus extricatus MCLACH.

Brwinów, pow. Pruszków, 13 V 1957 — 1 ♂, 24 V 1959 — 1 ♂; Czarna Struga, pow. Wołomin, IX 1953 — 3 ♀♀.

Znany z nielicznych stanowisk rozsianych w całym kraju.

Limnophilus sparsus CURT.

Brwinów, pow. Pruszków, VII 1958 — 1 ♂, 24 V 1959 — 1 ♂; Bochoznica koło Kazimierza n. Wisłą, pow. Puławy, 11 VI 1957 — 1 ♂.

Znany z Podkarpacia i północno-wschodniej Polski.

Anabolia nervosa (CURT.)

Czarna Struga, pow. Wołomin — 1 ♀ (wyhodowana z larwy).

Gatunek rzadko u nas notowany, wykazany z Pojezierza Mazurskiego (SZCZEPAŃSKA, 1958) i z Gór Świętokrzyskich (PONGRACZ, 1919).

Anabolia laevis (ZETT.)

Czarna Struga, pow. Wołomin, IX 1953 — 10 ♂♂, 1 ♀; Komańcza, pow. Sanok, nad pot. Oslawica, 16 IX 1956 — 8 ♂♂, 1 ♀.

Notowana w Polsce z nielicznych stanowisk, lecz występuje zapewne w całym kraju.

Rhadicoleptus alpestris KOL.

Zbocza Babiej Góry, pow. Maków Podhalański, 6 VII 1955 — 1 ♀ (martwa).

Gatunek borealno-alpejski, w obecnych granicach Polski notowany tylko z Pomorza (ULMER, 1909), z Białowieży (ULMER, 1925) i ze Śląska (NAGEL, 1914).

Potamophylax stellatus (CURT.)

Radochów koło Łądka Zdroju, pow. Bystrzyca Kłodzka, 14 VII 1956 — 1 ♂; Pieniny, w pobliżu górnego biegu Pienińskiego Potoku, na ziemi, 10 VII 1957 — 1 ♂, 1 ♀ (in copula); Sewerynowka koło Szczawnicy, pow. Nowy Targ, 11 VII 1957 — 1 ♂.

W Polsce znany z Karpat i Sudetów. Z pewnością znajdzie się go także w północnej Polsce, jakkolwiek jedyna wiadomość z tej części kraju (Gdańsk) jest niepewna (ULMER, 1913).

Potamophylax latipennis (CURT.)

Przy szlaku z Kudowy Zdroju do Błędnych Skał, pow. Kłodzko, 7 VI 1958 — 1 ♂.

Znany ze Śląska, Sudetów i Karpat oraz z północno-wschodniej Polski.

Stenophylax coenosus (CURT.)

Babia Góra, pow. Maków Podhalański, nad stawkiem Mokry, 6 VII 1955 — 10 ♂♂, 7 ♀♀.

Gatunek górski, znany w Polsce tylko z tego stanowiska. DZIĘDZIELEWICZ (1919/1920) zbierał go na Babiej Górze nad dwoma stawkami — Mokry i Maskowy. Należy się spodziewać znalezienia tego chrzączka także w polskich Sudetach, był bowiem notowany z masywu Pradziada („Altwatergebirge”) i z Erzgebirge (ULMER, 1909).

Halesus radiatus interpunctatus (ZETT.)

Komańcza, pow. Sanok, nad pot. Oslawica, 16 IX 1956. — 2 ♀♀.

W Polsce znany z Wielkopolski i Pojezierza Mazurskiego. Z polskich Karpat nie był dotąd notowany.

Drusus discolor (RAMB.)

G. Śnieżnik, pow. Bystrzyca Kłodzka, nad pot. Wilczka, 900—1000 m, 16 VII 1956 — 1 ♂.

Pospolity w Sudetach i Karpatach.

Drusus annulatus (STEPH.)

G. Śnieżnik, pow. Bystrzyca Kłodzka, nad pot. Wilczka, 900—1000 m, 16 VII 1956 — 1 ♂.

Gatunek górski, znany u nas tylko z Sudetów i z Tatr.

Parachiona picicornis (PICT.)

Karłów, pow. Kłodzko, u stóp g. Szczeliniec, 6 VI 1958 — 6 ♂♂; przy szlaku z Karłowa do Błędnych Skał, pow. Kłodzko, 7 VI 1958 — 1 ♂, 1 ♀; Srebrna Góra, pow. Ząbkowice Śląskie, 3 VI 1958 — 1 ♂; zbocza Babiej Góry, pow. Maków Podhalański, 6 VII 1955 — 2 ♂♂; Gorce, g. Turbacz, ca 1150 m, 20 VI 1956 — 1 ♂.

Wykazana z kilku stanowisk zarówno w górach, jak i na nizinach.

Apatania fimbriata (PICT.)

G. Śnieżnik, pow. Bystrzyca Kłodzka, nad pot. Wilczka, 900—1000 m, 16 VII 1956 — 1 ♂.

Gatunek górski, w Polsce zamieszkuje Sudety i Tatry.

*Sericostomatidae**Goera pilosa* (FABR.)

Goldap, nad rz. Goldap, 25 VII 1960 — 3 ♂♂; Suwałki, nad rz. Czarna Hańcza, 23 VII 1960 — 6 ♂♂.

Gatunek znany z licznych stanowisk, przypuszczalnie występuje w całej Polsce.

Silo pallipes (FABR.)

Suwałki, nad rz. Czarna Hańcza, 23 VII 1960 — 1 ♂; Radochów koło Łącka Zdroju, pow. Bystrzyca Kłodzka, 14 VII 1956 — 1 ♂.

Prawdopodobnie pospolity w całej Polsce.

Oligoplectrum maculatum (FOURC.)

Suwałki, nad rz. Czarna Hańcza, 23 VII 1960 — 1 ♂.

Gatunek znany dotąd tylko z północno-wschodniej części kraju, lecz z pewnością występuje w całej Polsce.

Sericostoma pedemontanum McLACH.

Pieniny, dolny bieg Potoku Sobczańskiego, 10 VII 1957 — 1 ♂.

Podawana u nas tylko z Sudetów, Karpat i z Suwalszczyzny.

Notidobia ciliaris (L.)

Brwinów, pow. Pruszków, 13 V 1957 — 12 ♂♂, 6 ♀♀.

Prawdopodobnie pospolita w całym kraju.

PIŚMIENNICTWO

- DZIĘDZIELEWICZ J. 1895. Zestawienie zapisków o owadach siatkoskrzydłych w Tatrach podczas pobytu w latach 1891 i 1892. Spr. Kom. fizjogr., Kraków, **30**.
- DZIĘDZIELEWICZ J. 1919. Owady siatkoskrzydłowe ziem Polski. Rozpr. Wiad. Muz. Dzieduszyckich, Lwów, **3** (1917).
- DZIĘDZIELEWICZ J. 1920. Owady siatkoskrzydłowe ziem Polski (Dokończenie). Rozpr. Wiad. Muz. Dzieduszyckich, Lwów, **4** (1918).
- JAKUBISIAKOWA J. 1933. Chróściki (*Trichoptera*) jeziora Kierskiego. Prace Kom. mat.-przyr. Pozn. TPN, Poznań, ser. B, **6**.
- MAJEWSKI E. 1885. Owady żyłkoskrzydłe (*Neuroptera Polonica*). Warszawa.
- McLACHLAN R. 1874—1880. A Monographic Revision and Synopsis of the *Trichoptera* of the European Fauna. London—Berlin.
- MIKULSKI J. 1931. Przyczynek do znajomości fauny doliny Popradu i okolic Muszyny. Spr. Kom. fizjogr., Kraków, **65**.
- NAGEL P. 1914. [Verzeichnis der schlesischen Trichopteren]. Jahresh. Ver. schles. Insektenkunde, Breslau, **7**.
- PONGRACZ A. 1919. Beiträge zur Pseudoneuropteren- und Neuropterenfauna Polens. Ann. hist.-nat. Mus. hung., Budapest, **17**.
- RACIĘCKA M. 1933. Przyczynek do znajomości Chróścików (*Trichoptera*) ziem Polski. Pol. Pismo ent., Lwów, **12**, 1—4.

- SCHNEIDER W. G. 1885. Verzeichniss der Neuropteren Schlesiens. Z. Ent., Breslau, N. F., 10.
- SZCZEPAŃSKA W. 1958. Chruściki Pojezierza Mazurskiego. Pol. Arch. Hydrobiol., Warszawa, 5 (18), 1.
- TOMASZEWSKI W. 1932. Beitrag zur Kenntnis der Tierwelt Schlesischer Bergbäche. Abh. naturf. Ges., Görlitz, 31, 3.
- ULMER G. 1909. *Trichoptera*. W: A. BRAUER — Die Süßwasserfauna Deutschlands, 5/6. Jena.
- ULMER G. 1913. Zur Trichopteren-Fauna von Ostpreussen. Schr. phys.-ökon. Ges. Königsberg, Leipzig—Berlin, 53 (1912).
- ULMER G. 1925. Trichopteren und Ephemeropteren aus dem Bialowieser Wald. Abh. math.-nat. Abt. Bayer. Akad. Wiss., München, Suppl.-Bd., 6.—9. Abh.

РЕЗЮМЕ

Автор дает список 57 видов ручейников собранных случайно в различных местах Польши, прежде всего в окрестностях Голдапи и Сувалк (северо-восточная Польша), в окрестностях Варшавы, в Судетах, на Бабей Горе (Западные Карпаты) и в Команьчи (Восточные Карпаты).

ZUSAMMENFASSUNG

Die Verfasserin gibt das Verzeichnis der 57 Trichopteren-Arten, die gelegentlich in verschiedenen Gegenden von Polen, vor allem in der Umgebung von Goldap und Suwałki (Nordostpolen), in der Umgebung von Warszawa, in den Sudeten, auf der Babia Góra (Westkarpaten) und in Komańcza (Ostkarpaten), gesammelt wurden.

Państwowe Wydawnictwo Naukowe – Warszawa 1961
Nakład 1550 +125 egz. Ark. wyd. 0,75, druk. 0,75. Papier druk sat. kl. III 80 g B1 Cena zł 6.–
Nr zam. 45/61 – T-7 – Wrocławska Drukarnia Naukowa

<http://rcin.org.pl>

